

ԴԻՒԱՆ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻ

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 26 (25Ա)

ՀԱՅՏԷ

Ի Ստամպոլ՝ Ի ձեռն Հայոց Պատրիարկին՝
Տեառն Յովաննու Աստուածարան մեծի վարդապետին՝
Հասցէ գիրս Ի բարին :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

է՛

Տեառնդ Յովաննու Աստուածարան վարդապետիդ՝
Եւ մեծի Պատրիարկիդ՝ զողջոյնն սիրոյ ընծայեմ կարօտիւ :

Յուլիս ւ . [1735]

Եւ զայս ինչ յայտ տոնեմ զի վասն այն Հին ախոյար Յաղլարին աղա-
յին որ յանցեալ ամն ի տեղդ եկն, եւ զալայպէկութիւն՝ տեղոյս նմա տուիք
առնուի. բայց ի քսութենէ շարախօսացն Քաղաքապետն մեծ՝ այլոյ ումեմն
ետ՝ եւ ինքն մնաց բաց. եւ այժմ առ մեղ եկեալ մեծաւ թախանձառօք խնդր-
եալ զրեւ քեզ եւ մեծի մահտեսոյն՝ զի կրկին իշխանութիւն իւր առ ինքն դարձ-
ցի՝ եւ այն ի խայխսիի զրոյն կլինի՝ թէ մեծ փաշայն յղկցէ. ահա երկուցդ
զրեցի, Աստուծոյ Համար Հոգացէք եւ զմեղ աղատեցէք, զի երդմամբ Հաստատ-
եաց թէ չեղեւ՝ կրկին ի Բիւզանդ գնամ ասէ՝ եւ թէ եկն՝ կրկին բեռն ի վերայ
մեղ կլինի. եւ է՛ Հին բարեկամ մեզ՝ մի՛ լիցի թէ դարձցի ի թշնամութիւն.
Խնդրեմ զի անպատճառ Հոգացուի : Եւ ի Յունիսի ի՞՞ք. Լատինացոց բէխզն նոր
եմուտ ի Սուրբ Քաղաքս : Յունաց մեծն որ ի տեղդ է՝ մեղ սիրոյ զիր յղեաց՝
բայց ի Յունիս ամիսն զրեալ. նախ զղերն բերին ընթերցան, եւ ապա վէճի-
լն եկն, եւ յիշեաց ի մէջ խօսից՝ թէ իմ մեծն զրեալ է ինձ թէ մեք աստ կա-
տարեալ Հաշտեցաք եւ միմեանց զաշանց ուխտի զիր տուաք. թէ կամիր՝
զո՛ւք այլ այդր միմեանց սիրոյ ուխտի զիր տուաք. եւ մեք ասացաք՝ թէ որ ինչ
ի Բիւզանդն եղեալ է՝ այն բաւական է, եւ իրն մնաց ծածկեալ : ԶՀասանիլ
ուխտաւորաց ի տեղդ զեռեւս զրով չիմացաք. եւ ոչ զԵւդոկիոյ բանն թէ որ-
պէ՞ս եղեւ. լուայ եւ զմաքառումն քո ընդ շարաբնական՝ Տէր օգնեսցէ քեզ ա-
զօթիւք Սրբոյ Լուսատուին մերոյ՝ բայց զզոյշ լեր ի նոցա շար խորամանկու-
թեանց եւ ի քաղցկեղ բանից՝ եւ Տէր օգնեսցէ. եւ ի մեր որբացեալ Տէր Յա-
կոբէն զրոյց մի ոչ լուաք, եւ յոյժ ցաւ է ինձ այն կրկին, եւ խղճութիւն ք.
սուրբ վանացն մերոց՝ է՛ ինձ մեծ տարակոյս եւ ցաւ՝ Տէր ճար արասցէ : Զտե-

1 Գնդապետութիւն, գորաղխութիւն :

դոյս սրբոյ թէ զորպէսն զննիցես՝ Տեառն վաճառք, զի թէպէտ ի մարդկան օգնութենէ պակաս՝ ալ սրբոց տեղեացս շնորհիւ՝ եւ վերին խնամովն հովանաւորեալ. եւ է՛ ամենայն իրաց առատութիւն. զԴամասկոսի զաֆարի զՖէրմանի սուրէթն անդ յղեցաք վաշեկաւ առ բարեկամսն՝ ալ զպատասխանն զեռեւս ոչ ընկալաք. եւ է՛ իրն՝ մեծ ցաւ սրտի խոյ՝ վասն սրբոյ եկեղեցոյն եւ վասն հոգեւորան եւ վասն վախճանեաց ուր անդ է, զի շատ նեղութիւն կրեալ եմ եւ յոլով արծաթ վառնեալ վասն նորա. Տէր զվերջն ի բարին առնիցէ՝ եւ քեզ կեանք եւ կենդանութիւն տացէ՝ զի ի մտից պահիցես՝ եւ զայն եւս ընդ ալոցն հոգացես՝ որ միշտ հոգացողդ ես :

(Լուսանցքին վրայ) Եւ այդ թօփշի պաշին տեղոյս՝ է ալ ոմն անխարզալ թէպէտ ի սրբոյ կրօնիցն մեր է՛ օտար. խնդրեաց վասն իւրն զբել քեզ եւ մեծի մահաւասոյն՝ զինքն սերով ընդունել. նաեւ զօգնութիւն իւրն առնել բանիւ՝ վասնորոյ խնդրեմ առնել զգրեալ թէ կարելի է. եւ վասն Աստուծոյ՝ Շեր Ֆէյզու բանին լինիլ մուղայիթ՝ զի մի զմիւթթութիւն առնեն ի նմանէ՝ զի յոյժ բարեկամացեալ է մեզ. եւ այն զաղաղեալ միւսն՝ իր ինչ ո՛չ կարէ առնել, եւ վասն Փաղլտին աղային՝ խնդրեմ լինիլ մուղայիթ՝ եւ թէ չէ որ մի յանկարծ ի տեղդ կատկի։ Երկուց սրբոցս իմաստուն պետաց՝ զօղջոյնն սրբոյ ընծայեմ տեառնապարզեւ օրհնութեամբ. եւ տիրացու Գաղպարին, եւ մահաւոր Յակոբին եւ ալոց ամենեցունց որդեկաց՝ եւ զմեզ հարցանողաց՝ զԱստուծոյ օրհնութիւնն մատուցանեմ. եւ ողջ լեր ի պարծանս հոգոյս Գրիգորի որ ի սկիզբն Յուլիսի զգիրս ծրեցի։ Բաւ է :

ՅԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Հասցէին տակ.

Մինչդեռ ուխտաւորքն աստ էին, ամանք բարեպաշտք յուսողքեցին թէ զնամք ի Բիւզանդ՝ Աստուծոյ շուտով զուեցեալ պատի զՖէրմանն կը գրկեմք. վասնորոյ եւ մեր յուսացեալ յԱստուծո՝ ի դատաւորէն եւ ի մուսալամէն հրաման առաք դէտր եւ զբերէն գրեմք. եւ ահա ի բերելն՝ են ի գրախ պաղչայն. ուրեմն թէ հնար է մուղայիթ լինիա աթմ Ֆէրմանին՝ զի մի՛ ծախքն մեր ոչնչացին, եւ Տէր յաջողեցէ զբարին եւ լիցիս կրկին ողջ ի Տէր, ամէն :

Մեծի Մահաւոր Աղային ոչ իշխեցաք գրել՝ զի մի ասիցէ թէ է՛ր չէք զաղաղեմք՝ խնդրեմ լիցիս անմեղադիր՝ եւ ամարեցի առնուլ զՖէրմանն։ Բաւ է :

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՒ 27 (27Ա)

ՀԱՍՏԷ

Աստուծով

Հասցէ գիրս ի Ստամպոլ՝ ի ձեռն Տեառն Յովաննու

Աստուածաբան վարդապետին եւ մեծի Պատրիարքին, ի բարին

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

է՛

Սրբազանի անձինդ Տեառնդ Յովաննու Աստուածաբան մեծի վարդապետիդ եւ Պատրիարքիդ՝ ողջունիւ ի Քրիստոս յայտ լիցի :

Յուլիս 14 [1735]

Զի ի գալ Հրէից ուխտաւորացն նաւին՝ մինչ էին նոքա յեաֆայ՝ յող-
 եալ հարցաք զգիր ըստ ընդիլ ըզձիցս. եւ եկն զիր ի մահտեսի Ազալէն՝ եւ մայր
 Քէրման ընդ նմա՝ բայց ի քէն եւ ոչ ծայր մի գրոյ. եւ յորժամ եկն հրամանն՝
 խոյն ծանուցաք բարեկամաց մերոց՝ շէս Յէյդիին, եւ Շա[հպատեի] Ապ-
 տոյահապին. եւ նոքա ծանուցին դատաւորին եւ մուսալմին. եւ զսուրէթն առ-
 եալ ընդ հաւատարմի ումեք յղեցաք ի Շամ, առ Մէքէ Օղլին բարեկամն մեր զի
 ծանուցէ մեծի փաշային, եւ զգիր ի նմանէ առցէ՝ եւ մեք աստ զպատրաս-
 տութիւն տեսանեմք կրոյ եւ քարի: Բայց զու եկ եւ տե'ս զանբախտութիւն իմ.
 զի ի Յուլիսի 14. եկն Սիօնցի շէս Սլէյմանն հանդերձ իւր որդոյն ի պաղչայն,
 եւ յղեալ կոչեաց զհէքս առանձին, եւ հեղ ձայնիւ լալոտ աչօք եհարց ցմեղ՝ թէ
 ո՞ւր է եղբորորդին իմ շէս Ֆաթհալայն՝ եւ մեք հարցաք զպատճառ հարցանե-
 լոյն. իսկ նա հեկեկանօք ասէ՝ թէ մահտեսի Սեղրոսն զնախիպութիւն ի նմա-
 նէ առեալ՝ եւ զինքն սուրկուռն արարեալ է. վասնորոյ զու բարեկամ իմ ես՝
 եկեալ ծանուցի քեզ՝ զի ի Սիօն՝ է՛ կոծ մեծ՝ եւ թէ արտաքոյ եւ թէ ի մէջ Սի-
 օնի՝ քան զեմ (500) անձինք զոն վրէժինդիրք եղբորորդոյն իմոյ. տես թէ
 զի՞նչ առնելոց ես՝ արա վաղվաղակի՝ եւ ե'ս արդիւեալ պահեալ եմ զնոսա: Եւ
 իմ ապուշ մնացեալ՝ միայն զայն հնարեցի տալ պատասխանի աղերսիւ՝ թէ
 համբերեցէք, մինչ ես զոք յղեցիք ի Բիւզանդ՝ եւ զստոյզն իրիզ իմացայց.
 վասնորոյ ահապարեցի ընդ լսելն իմ զգիրս քեզ զրել՝ զի չուտով ի վերայ բա-
 նիդ հասցես՝ զի երզմամբ հաստատեցին՝ թէ մեր մարդն ի սուրկուռնէն չազա-
 տեցի՝ եւ կամ թէ մահ նմա զիպեցի՝ Հայոց ազգն արարեալ է՝ եւ ոչ ա՛յլ ոք.
 եւ զստոյզն ասեմ ասէ շէս Սլէյմանն, ո՛չ Սիօնն չէն կմնայ՝ եւ ոչ Հայոց վան-
 քըն, զուք զիտէք՝ ասաց եւ զնաց: Արդ՝ երկունք ծննդականի հասին վա՛ր-
 դապետ՝ հաս վասն Աստուծոյ Տանա քո՝ եւ ճար մի հնարեալ՝ զայն մարդն ըզ-
 ֆաթալայն ի սուրկուռնէն ազատելոյ՝ եւ զիր չորհակալութեան ի նմանէ առ-
 եալ յղիցես աստ. ահա եւ մեծի մահտեսոյն զրեցի՝ թէ ձեզ խապար կայ թէ
 չկայ՝ պարտիք զօղնութիւն նմա աշխիւքն Սիօնցոյն առնել՝ եւ զնա ազատել՝
 վասն սիրոյն Աստուծոյ. զի երկնչիւմ թէ մի զուցէ մեծ մնաւ ինչ ծնցի Սրբոյ
 Տանա՝ եւ մեղ. թէ եւ զբամով յինի՝ մի՛ խնայիցէք՝ խորջ առնիցէք եւ զնա ա-
 զատիցէք մ'յս է զՍիօնցի Ֆաթալայն, զի երզմամբ հաստատեաց շէս Սլէյմա-
 նըն թէ այս զ. օր է՝ զի ի տունս մեր ի Սիօն կերակուր ոչ են եւիեալ ընտա-
 նիքն մեր՝ եւ կամին համայնք կաճայք ի վանքն ձեր թափիլ՝ եւ ե'ս ոչ թողի
 վասն այսմ ամի լաւութեան ձերոյ. չուտով ճար արէք այն մարդոյ ազատու-
 թեան (Լուսնացիին վրայ) Վասնորոյ կրկին աղաչեմ արտասուօք՝ մի՛ զանց
 առնիցես զբանիւքս թեթեւ ըմբռնելով զիրն՝ զի մեծ խորխորատ կորստեան է
 նորա ըմբռնումն Սրբոյ Տանա՝ փութա՛ ի փրկիլ զնա: Զի եւ զայդ մեր Ղօրխ-
 մազ Սարգիսդ՝ վասն այդմ իրի՛ զանխուլ առ քեզ յղեցի ըստ խոստմանն իմոյ
 նոցա. որք եւ ակնազէտ սպասեն պատասխանոյ զրոյս: Եւ զայն Հրէից բանն
 Աստուծով հոգացաք ըստ զրոցն թէմէսուկից. եւ զիր նոցա ընդ զրոյս առ քեզ
 յղեցաք. եւ այլ աւելի բան նոցա չտուաք, զի եւ ինքեանք եւս ոչ խնդրեցին. եւ
 թէ խնդրէին եւս՝ ոչ կարէաք տալ, զի այս զ. չարաթ է, զի յամենայն չարա-
 թու բն. (200) զուշ մշակաց եւ վարպետաց կղնայ՝ թող զքարի եւ զկրի զին,
 զոր Տէր զբարին յաջողեացէ: Զի եւ զլուր իմն այլանդակ լուաք ի տեղոյդ՝ որ
 թէ ճշմարտացաւ՝ վա՛յն դմեղ տարաւ. եւ չուտով զնոր հրաման յղելն է բար-
 ւոք, զի այլ չեմք կարեր յետ քաշուիլ ի շինութենէ. Աստուած տայ որ սուտ

լինի դառն համբաւքս : Գոհանամ զՏեառնէ որ ազատեաց զքեզ ի հիւանդութեանէ՝ որ եւ ազատեալ լիցիս յամենայն փորձութեանց . եւ ողջ լեր ի Տէր եւ ի պարծանս փառապատ Գրիգորի, որ ի Յուլիսի իգ . զգիրս ծրեցի ի մէջ զիշեւրի, բաւ է : Որդոցս՝ եւ ամենեցուն զմեզ հարցոյցաք զսէր եւ զողջոյն ընծայեմ : Պէտ իմ, փասն Աստուծոյ զՍիօնցոյ բանն շուտով հոգա փասն Աստուծոյ :

Հասցէին տակը .

Շէիս Ֆէյզին լուեալ է թէ այն ծերն զմուֆթիութիւն առեալ է . եւ է ի մեծ տխրութեան միջի, նաեւ մեք փասն նորա . եւ զարմանք է թէ իրաւ է՝ է՞ր թողիք, զի սրտցաւ բարեկամ է մեզ :

Ի Յուլիսի իգ . յերուսաղէմէ ի Բիւզանդ :

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 28 (33Ա)

ՀԱՍՑԷ

Աստուծով

Հասցէ զիրս ի Ստամպոլ՝ ի ձեռն Հայոց

Պատրիարզի Տեառն Զօմաննու Աստուածարան

մեծի վարդապետին, ի բարին :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Է՛

Վասմ(?) Պետիզ իմոյ Տեառնդ Զօմաննու ամէնեւրջանիկ

քաջ Հռետորիկ եւ արի՛ Պատրիարզիդ յիրաւի արժանացելոյդ՝

Հոկտեմբեր ա . [1735]

Ի տարուստ աստի զսիրաբորբոք ողջոյն կարօտալի ըղձիւ ընծայեմ, ի Տեառնէ հայցելով՝ զի զքեզ եւ զքոյսդ զամենայն պահեսցէ յամենայն փառս պաւր կրից՝ ամէն : Եւ զայս ինչ ծանիր ցանկալի իմ, զ իր Սեպտեմբերի ժդ . յօր խաչվերացի սրբոյ տօնի կիրակէին մեծի ի ցերեկի յեօթներորդում ժամու՝ փայեկ եւ զիր աւետեաց ժամանեաց առ մեզ՝ թէ ահա ի Շարաթի լոյս ի Կիրակի Աստուծով օրհնեալ տէրունական ուխտաւորաց նաւն անխնայ ել ի Յոպպէ՝ եւ մեր լուեալ խնդութեամբ մեծաւ զոհացաք զԱստուծոյ . եւ իսկոյն յըզեալ առ բազմաշխատ որդիսն մեր՝ եւ զգիրսն քո եւ զորդոցն մերոց տուաք բերել աստ . եւ իբրեւ ընթերցաք եւ զմեծի իշխանին մերոյ Մահտեսի Աղայի՝ Աստուծով զազատութիւն իմացաք՝ կրկին եղեւ ցնծութիւն եւ անպատմելի ուրախութիւն մեզ ամենեցունցս՝ եւ զփառս եւ զզոհութիւնս յոլոյս մատուցաք Տեառն Աստուծոյ մերոյ ազատողին զնա . ո՞վ թէ ո՞րքան զրոյցս լուաք փասն նորա, եւ կամ թէ զո՞րքան տրամութիւնս կրեցաք . բայց զոհանամք զԱստուծոյ որ փերջն բարի եղեւ : Եւ թէ զպատի մեծ զրոյ քանն հարցանես՝ յորժամ զիրն եհաս աստի՝ իսկոյն զսուրէթն ի զատարանն տուաք զբել . եւ ընդ հաստաւում ուրուք ի Շամ յղեցաք՝ եւ ի Սամարիայ դեռեալ ոչ հասեալ՝ անաւատարմի ուրուք ի Շամ յղեցաք՝ եւ ի Սամարիայ դեռեալ ոչ հասեալ՝ անաւատարմի խորժ ձայնն ել, եւ մեզ անհաստատալի թուեալ՝ յանհոյս եղաք . եւ զրոյցն Դամասկոս ժամանեալ առ Մէքէ Զատէ բարեկամն մեր՝ եւ զրոյցն (քաղբը պատած) եւ քանիցս զրեցաք թէ ել եկ, եւ նա զրէ մեզ թէ ձեր բա-

բեկամն ոչ թողու զալ ինձ. եւ թուի թէ քաղաքացեան զեռեւս ոչ է իմացեալ. եւ այսպէս երկրայացեալ բանն՝ մնաց կալս: Արդ՝ թէ ի նորոյն զգիր իմն առեալ կամ զհրաման յղիցէք աստ՝ բարեւք առնէք՝ զի յաճի եւ ի սասանման միջի եմք. վասն Աստուծոյ բան մի արէք: Եւ վասն յերկար դանկատի դրոյ քո՝ զի՞նչ տաց պատասխան լո՛յս աչացո՞ւ՝ միայն այսպէս երևի ինձ թէ խորհուրդդ այդ յԱստուծոյ է՝ թէ ի զլուխ տարցես՝ եւ ազօթս առ Տէր առնեմ եւ խնդրուածս զի յաջողեացէ զբարին. բայց թէ եւ լիցի ելն քո այսի Աստուծոյ, պարտիս յաւէտ կրկին զիմ նախկին գրեալն հաստատողոյն կատարել՝ եւ ապա բարեւս ելանել. զերկու որդիսն մեր ի վերայ երկուց Սրբոց Աթոսոց զորոնցն մեր հաստատել՝ եւ օգնական նոցա ի քահանայից եւ յիշխանաց հռչկեթով կացուցանել՝ եւ յաջողեացէ նոցա Տէր ի բարին. յիշեա՛ զանհուն զքի՛րտն ըզջա՛նն եւ զվաստակն քո եւ խնայեալ յարարող՝ եւ մի յուսահատութեամբ ըզբանն թոյլ թողուլ. զի յիրաւի մինչեւ ցարդ քեզ ի տեղդ մնալ չա՛հ եւ օգուտ էր՝ բայց այժմ որ յաջողեաց քեզ Տէր զամենայն զորքս քո՝ քո զալդ եւ մընալն աստ՝ զերազոյն բարի եւ օգուտ է՝ թէ չես աւտար՝ ե՛կ եւ տես զիմ խեղճ հալիկն յամենայն կողմանց՝ այլ զոհանամ զԱստուծոյ: (Լուսանցքին վրայ) Եւ ազալեմ զքեզ զի ըստ խոհեմ մտացդ՝ զբանն լաւագոյն հոգացես՝ եւ Աստուած հայր մերոյ օգնեացէ քեզ. իմ միտքս՝ ցնորեալ ե ցնդագրացեալ տրտմութեամբ՝ զայսքանս հաղիւ ի միտ բերի եւ զրեցի՝ այլ զու՝ հոգեհանձար զիտութեամբդ՝ որպէս կամիս՝ ա՛յնպէս արա, եւ զզալդ փութացո Աստուծոյ: Զհրէից զիրան՝ վա՛ղ ուրեմն յղեալ եմ այդր. եւ վասն Կարապետ վարդապետին՝ Կարնոյ նուիրակ մեր Աւետիք վարդապետին զգիրն զրեցի եւ առ քեզ յղեցի, զի փութով ի նա հասուցես, զի աստի անապան ի նա կհասանի: Եւ վասն Պրոխորոսին՝ յիս է՞ր կճգես զբանն. դու եւ օրհնեալ իշխանքն կասէիք թէ յորոյ հախէն չես կարեր զալ աստ առ մեզ յղեա՛. ահա յղեցի եւ զրեալ ես թէ ես անպարտ եմ, եւ ե՛ս գնոյն կրկնեմ, բայց որպէս նախ զրեալ եմ եւ այժմ ըզնոյնն ասեմ. նաեւ իւր չոր Ալէքսան պատուոն Սրբոյ Տանս եւ մեզ պիտոյ չեն, եւ զենկուրոյ նուիրակութիւն որ զեզ տուեալ ես նորա զի՞նչ անէ՝ եւ զայն թողում. որպէս կամբդ է՝ այնպէս արա՝ եւ Տէր զքեզ եւ զմեզ յայնպիսի չաբացն փրկեալ ապատեացէ՝ բայց թէ ի տեղ մի դէտ անուամբ կորցնես՝ լաւ կանես. եւ թէ ի տեղոյդ մարդ նուիրակ չդնաց ի Թոխաթ՝ փութով ինձ ծանո, զի զմի ոք աստի չղեսցուք. եւ մեր խեղճ Արապողլի Միթրին՝ յաշնամատի օրըն մեռաւ եւ թաղեցաւ՝ ա՛յց արասցէ նմա Տէր. ո՛հ կենացս անցաւորի. չեի փէյղին զմանգուլութիւն իւր լուաւ՝ եւ ի խոր խոցեալ տրտեցաւ՝ ընդ միտոցըն ցօզնութիւն ի քէն խնդրէ զի կրկին ի վերայ իւրն լիցի մութթութիւնթով. բայց զանխուլ ի բաղմաց: Մեր Դօրեմաղ Սարգսի ձայնն ոչ էլ թէ այդր եհաս որ վասն Սիօնցի Փաթալայի գերծմանն այդր չղեցաք. թէ եհաս՝ ըստ զորոյն վասն Տեառն զբանն հոգաս, եւ թէ ո՛չ՝ իմա՛ զի զբանն եղեալ վերայ մեծ մահտեսոյն՝ ընդ մեզ ողորին, եւ սպասեն զորոյ նոցա. չլինի թէ թեթեւ համարիս զզրեալս՝ զի անհնար է մեզ ընդ նոսա թշնամութեամբ կեալ. զի այժմէն լակ սկսեալ զչարիս խորհին վասն մեր՝ թէ զա այդր չղործեցի, զոր Տէր զխորհուրդս նոցա խափանեացէ, եւ զՍուրբ Տանս եւ զմեզ ի նենգութեանց նոցա ապատեացէ: Եւ ի վարապայ Պաշի տօնի Կիւրակէին յերեկոյի, ի Սեպտեմբեր իլ. Աստուծոյ տէրունական ուխտաւոր օրհնեալ մահտեսիքն ամենայն ընդ նոսին եւ ցանկալի որդին մեր բաղմաշխատ մահտեսի տիրացու Գաղպարն, անզորր խաղաղութեամբ եկեալ մօտն ի Սուրբ Բագաքս Երուսաղէմ. եւ մեր տեսեալ զնոսա եւս յաւէտ զմեր որդին զոհացաք զԱստուծոյ խնդութեամբ. ե յես երկուց աւուրց բերեալ մատոյց սիրելի որդին մեր զկրկին զիրան Արքունի

ինքնազիր՝ եւ տեսեալ զարմացաք՝ թէ ՚բքան ջանս եւ աշխատանս կրեալ ես . եւ վառս մատուցաք Տեսոն յաջողոյին քեզ . զոր Տէրն ամենայնի հատուցէ քեզ զվարձս փոխարինացդ . զի յիբաւի Տէր հայեցեալ ի ջանն քո օգնեաց քեզ՝ զի ոչ ոք կարէր զայդ առնել՝ եւս յայս նեղ ժամանակս : Եւ վասն պատի Ֆէրմանին՝ յղեցաք ի Դամասկոս՝ եւ զառաքեալ այրն յետս բերաք թարց լինելոյ . թէպէտ քաղաքացեալն ասացեալ էր՝ թէ՛ վասն մահտեսի Սեղորոսի խաթերն՝ տամ զհրաման՝ բայց մեք չիչխեցաք առնուլ վասն ք . պատճառի . մին զի վստանորդ մեծին որ աստ է՝ կնատ ոմն է եւ անոր՝ եւ թշնամիք մեր յորովք՝ խորհեցաք թէ մի գուցէ վնաս ինչ ծնցի . եւ միւս պատճառ մեծ քան զայս՝ զի օրհնեալ մահտեսի Սարգիս զալֆայն , որ ի դատաւորէն զարդն առեալ է , ծուռ է զրաժ . զի խախտեալ պատ պարսպին մերոյ յարեամուտս է . եւ ի Ֆէրմանի մէջն ի հիւսիս զրեալ է՝ որ բնաւ յայն կողմն մեզ չլինելոյ բան չկայ . այլ չեմք զիտեր յարդի մէջն ծուռ է զրաժ՝ թողեալ զարեւուտքն հիւսիս զրեալ են , թէ ի Ֆէրմանն է աշնպէս . եւ այսպէս մնացաք չիւարած . Մէք Չատէն զՖէրմանի սուրէթն առ ինքն պահեալ՝ մեզ զրեալ է թէ յորժամ բարով փաշայն ի տէվր՝ ելանէ՝ եւ երուսաղէմայ մօտիմք՝ լինի թէ զրանն չլինեմք . բայց զայն ոչ զիտէ՝ թէ փոխանակ արեւմտից կողմանն զհիւսիս զրեալ է ի Ֆէրմանն . զայս վասն այնմ ծանուցի՝ զի ընդ օրհնեալ մահտեսացն խորհիցես եւ ճար մի առնիցէք , եւ զիբ կամ Ֆէրման ի նոր փոխանորդէն առեալ յղիցէք . եւ թէ չեղեւ՝ երկնչիմ թէ ի տեղն մնայ՝ եւ ի վերայ մեր վնասս կուտեային իբր զխարող . հնարս հնարեցէք փութով : Ի Սօխիկ օղլու մահտեսի Յովանէսէն զն . (300) զուշ առեալ առեալ ես երուսաղէմացոց . խէ՛ր տայ Աստուած քեզ՝ աշնչափ զրեցի թէ մի՛ տար՝ եւ ընդէ՛ր կրկին զմեզ թշնամի ընդ նոսս արարեալ . ո՞վ կարէ ի նոցանէ մի՛ վող առնուլ : Եւ մեր օրդի Յակոբ վարդապետն յայս նեղ ժամանակս՝ այդ ի՞նչ է որ կանէ՝ եւ ինձ զրեալ է թէ մի բարկուցես . դու յայդ տեղդ ի մէջ ծանր խարջի եւ պարտուց , եւ մեք այլ յայս տեղս զազար չմնացաք՝ որ եղև խարջն կրկին եւ երեքկին քան զայլ տարոյ , եւ ինքրն զրեալ է թէ ի վերայ թաղին ը . քսակ գնացեալ է՝ ե . քսակ այլ կոնայ . զՍուրբ Գլխազրի վարապուրն կիսատ առեալ երեք մեր սիրելի Տէր Սահակն ի տեղդ՝ թէ փութով հասուցեալ յայտմամբ յղիցէ . եւ ինքն զայն ի վայր եղեալ որ աշնչափ խարջ ի վերայ գնացեալ կրկին վարապուր է տուեր կարուտել (?) , որ ի վերայ ամէն ցաւոյ՝ ոմն մարդ զիբ բերեալ թէ բն . զուշ վասն վարապուրին առի՝ տաս . եւ խեղճ Մոծոն կաղերսէ թէ յիշատակ մի տամ չիլնել՝ վարապուրին առի՝ տաս . եւ խեղճ Մոծոն կաղերսէ թէ յիշատակ մի տամ չիլնել՝ յատոյցն զրեցի . այլուի չիտովիս՝ եւ ողջ լեր ի պարծանս հիքոյս Գրիգորի , որ ի մուռն Հոկտեմբերի զվերս ծրեցի . բաւ է :

որ ի մուտն Հոկտեմբերի զգլխս ծրեցի՝ բաւ է։
(Լուսանցքին ձախ անկիւնը) Հասարակաց եւ առանձին դրերն մնաց,
դի շէկս Թէյդին յանկարծ յեղակարծ ժամու վասն իւր բանին զվայելիկ յղեաց
Հուտով։ Աստուծոյ Համար ընդ այլոց ազգաց՝ նորա բանին լինիս մուղայիթ զի
չատ պիտոյ է մեղ՝ այլ ի Ժածուկ որ Հնացեալն ծեր՝ սորա ընդդիմական Հի
մնայ։ Եւ որովհետեւ եղբար յրդ Սուրբ առ Աստուած դնաց, եւ անուանակից նո-
րա ի տեղի նորա նստաւ՝ ո՛չ արաբէն ու (1000) պատիկ լաւագոյն է քան զայլ

1. Շրջապատողսի ելլել:

2 Կանկարիչ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Աբրահամ Գ. Կրետացիի (1734—1737),
յաֆորդ՝ Աբրահամ Բ. Խոշարեցիի (1730—1734):

ապերախտսն եւ զանիրաւս՝ ընդէ՞ր զթշնամութիւն ցոյց կուտաս չո՞ղի. եւ ուրո՞հեաեւ քո զրոտ զնորա աշակերտ Յովաննէս վարդապետն բերեալ ես՝ ընդէ՞ր զխոտառեալդ ոչ կատարես, տալով նմա զիւր զվարդապետի դռեղն. վասնորոյ յատակ սրտիւ աղաչեմ զքեզ՝ զչին սիրելութիւն՝ յատելութիւն մի՛ յախարհիցես՝ աղաչեմ եւ զարձեալ աղերսեմ, վասն խաթեր չնացեալ ծերոյս եւ խոցեալ սրտիս՝ ա՛յնպէս առնիցես՝ զի կրկին սէր ի միջի ձերում հաստատիցի եւ մի՛ խռովութիւն. եւ այն տղային տուր զմիճակ Հօրն իւրոյ. յո՛յժ սաստիկ ստիպով՝ զբեցի, չկարացի յերկարել. խնդրեմ զի մի՛ լիցի անտես խնդիրն իմ, եւ լեր կրկին ողջ ի Տէր, ա՛մէն:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 29 (37Ա)

ՀԱՍՑԷ

Ի ձեռն մեծի Պատրիարքին՝ Տեառն Յովաննու
աստուածաբան վարդապետին՝ հասցէ գիրս ի բարին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Է՛

Նոյեմբեր Ժդ. [1735]

Պե՛տ իմ պատուական եւ լոյս աշացս յաւէտ իմ սիրական բազում սիւրով եւ ողջունիւ կարօտի զայս ինչ ծանիր. զի յետ բարեաւ զալոյ օրհնեալ ուխտաւորացն, ք. զիւր յղեցի եւ վասն իմ մեղացս երկուսն ալ առ իս զարձաւ. մինն ի ջուր անկեալ եւ ապականեալ, եւ միւսն յաճախ զոր ահա կրկին յղեցի առ քեզ. զորս աւելորդ համարեցայ զի նմա զբեալսն կրկին զրեւ. եւ զի զբարեբոյ ի ստիպելն է՞ր՝ բայց միայն յայնմ զբոյն յետոյ՝ զոր ինչ զիպեցաւ՝ զայն համառօտ զբեցից: Զի ի Նոյեմբերի Է. Անտախ անուն Սարգիսն եկին. եւ յորժամ լուան Սի[օնցիքն] թէ զիւր իւրեանց ոչ ոյ՞ց՝ լցան բարկութեամբ, եւ զիմեցին ի վանքս՝ եւ ալ ընդ ալլս զօղանջեցին ո՛չ սակաւ՝ ի վերայ Գարբիէլ վարդապետին եւ թէրճումանին. եւ իմ զայս լուեալ քանի մի խօսք զառնաւ զոյն յղեցի ինքեանց՝ եւ թէ վասն ձեր ալլ ոչ կարեմ կալ աստ՝ եւ նոքա լուցին ախմայ: Զի յետ ք. աւուրց ի Սուրբ Հրեշտակապետի Կիւբակէին ի չորրորդ ժամու՝ մեծ Քաղաքապետն մեծաւ փառօք եմուտ ի Սուրբ Քաղաքս՝ ինքրն ի մեռած կանաչի տունն՝ եւ զօրքն աղիւիք արտաքոյ քաղաքիս իջին. եւ տղայ կանաչն յառաջողէ՞մ առաջի իւրն, եւ Սի[օնցիք] աստանդեալ երկիւղալի չրջին, թողեալ զմեզ զգլխա իւրեանց լան չգիտելով զինքեանց զկատարածն, զոր միշտ յայն հայն կենան. բայց թէ առնէիք կերպիւ մի բարեկամութիւն ընդ այնց երկուց եղբարց չարաց՝ լաւ կանէիք, զի ընտանի թշնամիք են. ալլ անհնար է թէ ի սորա ժամանակն նոցա մանառապ՝ առնուլ եւ աստ զալ՝ զի միշտ խորխտայ: Եւ ի զալ մեծին, յետ ք. աւուր Գ. մէքիլքն զնացին ի տեսութիւն. եւ չեղեւ՝ եւ տրամութեամբ յետս զարձան. եւ ի միւս օրն՝ մեր բարեկամ Մէքէ օղլին Մէհմէտ էֆէնտին յղեաց թէ թող զան. եւ ելեալ զնացին եւ եղեն արձանի տեսութեան ընկալեալ զնոսա սիրով, ընդ երկուցն խօսեցեալ՝ եւ ընդ

1 Պատիւ տալ:

մեր ո՛չ բնաւ, եւ դարձան եկինք. զվեղջն Աստուած հոգայ՝ եւ եմք յահ եւ ի
դպրումն: Դու գբո հանդիպելն լի նեղաց գրես՝ եւ զմերն սբ յամենայն ամի լի-
նի՝ որ ի մահու դուռն կհասանիմք՝ բնաւ ի միտզ ո՛չ բերես՝ յԱստուծոյ լիցի
ույց: Բայց թողեալ զայս յԱստուած՝ զայս յուշ առնեմ քեզ աղերսիւ՝ զի իբի-
ճայ եօթայ կէլմիշ տըր². խմ խաթերս համար զթէքիրտաղու դիտողութիւն
տո՛ւր Հոգեւոր Տիրի Յովհաննէս վարդապետին, զի դու գրեալ ես թէ եկ եւ
տա՛ց քեզ, ընդէ՞ր խոտաացեալսզ ջրեցես. տուր եւ հայրախնամ սիրով լեւ-
ընդ նմա վասն սիրոյ Հնազոյն սիրելոյն մերոյ: Եւ զմեր որդի Կարապետ վա-
րդապետն կա՛մ առ քեզ պահես՝ եւ կամ առ իս յղեա՝ անպատճառ զայս այս-
պէս պիտիբ առնես: Եւ լուայ թէ Սրբոյ Աթոռոյ նուիրակ Պետրոս վարդապե-
տն այդր եկեալ է. եւ զնա եւս սիրով ընկալ զի արդիւնք լիցի Սրբոյ Մօրն մե-
րոյ՝ որ յայտնաի անտանելի տառապանաց միջի է. եւ ընդ Հոգեւոր Տիրին կա-
տարեալ սիրով կաց՝ աղաչեմ. զիտէ Աստուած զի ինձ անմիտթարեա՝ մե՛ծ մը-
խիթարութիւն եղև. նորա լինիլն Հայրապետ, զոր Տէր հաստատ պահեացէ:
Լո՛յս աչացս, գրեալ ես վասն նորաձայն հեղմանցն աստուտ այդր՝ եւ ո՛չ չի-
շես զմանրեալ կոնքն նախկին ի մէջ դրան՝ որ յայտնան ամս դու եւ խղճս ո՛չ
կարացաք յօկել. այսպէս իմա՛ եւ զայժմուս. ստույգն այս է եւ հաւատա՝ դու
ո՛չ դաս՝ եւ Հաննայն մինչ յօր կատարածին այլ ոչ յառնէ՝ այլ զո՞ արարից,
միթէ Տէրն ամենայնի՝ ինձ ճար մի առնիցէ. մի՛ դժուարիր՝ այս վասն քո գը-
րոյն չէ, հո՛ գիւ, այլ վասն շարախօսացն զբարանութենէ. եւ զո՞ սք զբաղք յը-
ղեցի այդր՝ ո՛չ հաւանեցայք, այլ ոչ զիտեմ թէ եւ զայն որպէ՛ս արարից՝ մի-
թէ ես գրեցից եւ է՛ս առեալ այդր եկից. Հրէայք եւ զիւրեանց օրէնքն եւս
ուր[անան?] (Թուղթը պատուում) երգմամբ՝ թէ մեք յայդմ իրէ բնաւ խա-
պար չեմք. եւ զմերսն՝ է՛ս խոշտանկեցի եւ է՞ր դուռն ինձ կմեղադրես այլ՝ որ
(լուսանցքին վրայ) քանիցս գրեցի քեզ՝ թէ չէ՛ պարտ ընդ տիրասպանիցն ծա-
նօթանալ. որ յետ այսչափ լաւութեան՝ որ ոչ թողում զՎ. օրն անցանիլ, եւ
որպէս կամին առնուլ չեմք զժուարիր՝ ի վերջն զայս բարութանս պիտիբ լը-
սէինք փոխանակ շնորհակալութեան. իւրեանց հօր զանկն անիծած՝ իմում
ջիղն ինչ է յինքեանց՝ յոյսն իմ ի խաչեալ յմրդին Աստուծոյ է՝ եւ ինքեանք
միշտ նկուն լիցին. եւ զքեզ աղաչեմ, հա՛տ գառ ե զտուր ե զբարեկամութիւն ի
նոցանէ՝ զի զբասացք են եւ թշնամիր ի սկզբանէ՝ եւ թէ դու չըհատանես՝ ես
ահա այսուհետեւ հատի՛ զի ոչ է պարտ առնուլ զհաց ման... եւ այլն: Զլինի
թէ ինձ մեղադիր լինիս՝ ահա գրեցի. ընդէ՞ր զձեզ ամաչեցուցեն անիծեալքն
յԱստուծոյ՝ զուր խօսելով ի վերայ մեր. արտասուօք զքեզ աղաչեմ եւ զտուր
Աջդ համբուրեմ, զի ամենայն գրեալքս ի ամա՝ ի կականաց սրտիս է՝ եւ վասն
քո օրհնեալ հոգոյզ եւ մարմնոյզ շահի է՝ թէ չէ ինձ այլ ինչ կեանք եւ խնդու-
թիւն մնացեալ է յերկրի վերայ. միայն յոյս իմ յԱստուած է. եւ ողջ լեւ ի
Տէր եւ ի պարճանս հոգոյս Գրիգորի որ ի Նոյեմբերի միջ. զդիրս ծրեցի. բաւ է:

(Խոեւի էջը) Եւ ի դրաւ գրոյս՝ յանկարծ եհաս գիրն որ ի Հոկտեմբե-

2. Խնդրանքը ճամբրու մէջ մտած է:

գիւս երկեցոյց՝ եւ ամենայն իր ի դիր ոչ գոյ՝ իմա զի վախեալ յորիշ բանէ՝ որ չլինիմք նախ... (Թուղթ պատուած) զբացեաց. իմա՛ զգրեալս եւ արա զբարեպաշտան միամիտ՝ զի միջոցս դատարկ է. եւ թէ աշմ մի դիր ամա աշմ լի նիւր՝ մինչ ատա էր՝ լինէր օգուտ մեզ. բայց զի չեղեա՛ ինչ շահ է գրելս. միայն գոյս գրեմ, Տէր է իմ օգնական՝ եւ ես ոչ երկեաց՝ զի արասցէ ինձ մարդ։ Տեղոյս նոր դատաւորի գալոյ զրոյց՝ բնաւ զրոյց ոչ գոյ՝ բայց ախոսս Ո. (1000) զոռչն Հացազործ մահաւորի Յովհաննէսին՝ զգրամն ի Հարկ է մեր սիրտիւր տամք՝ ախոսս զն. (300) զոռչն. եւ այնու յուսովն որ կուտայք թէ մեզ ատա լաւութիւն անեն՝ եւ ոչ բնաւ՝ այլ թշնամի ի խնդրելն...։ Այսօր Քաղաքապետն զնաց ի վերայ ջրոյն՝ եւ դարձան՝ ի Բեթղէհէմ զհացն կերեալ, եւ ի ներքս ոչ մտեալ եւ յերեկոյնին կրկին եկն եմուտ ի Սուրբ Քաղաք՝ եւ թուի թէ այսօր սկսանիմք ի գրամ եւ ի չուխայ տալ՝ միթէ Աստուծոյ լիցի ճար. բայց յերկիւղի եւ ի վարանման միջի կեամք եւ տապիմք՝ Տէր փրկէ։ Վասն Թոխաթու նուիրակութեան՝ մնալուն մնաց. թող մնայ մինչ ի Սուրբ Զատիկն տեսցուք Աստուած ինչ կյաջողէ։ Ուտեն այնպիսիքն եւ ի մեր մօրութն վաղչին՝ չէ՛ թող մնայ իւրեանց տերքն ուտեն, եւ մեր մնամք վասն է՞ր պարտական։ Եւ զՊրոխորոնն՝ որպէս կամիս այնպէս շահեա, բայց ի Թոխաթ մի՛ յրդեր։ Գրեալ եւ զԹորոս վարդապետն ի քէն մի՛ Հեռացներ, եւ նա միշտ կուի է բնդ իս՝ թէ այս ժր. ամ է որ Երուսաղէմայ նուիրակ ի Ստամպոլ չէ մտեր՝ Աստուծոյ դատաստան է՝ թող որ զնամ անդ նուիրակ։ Տո՛ւր պատասխան, զի եւ ասացի թէ անգամ մի յղեցի՝ զիմն առի. որ եւ զաջղ ըղձիւ Համբուրէ. եւ եւ եւս վկայեմ այսմ իրի՛ զի լաւ չէր Սրբոյ Տանս որ նուիրակութեան անուն յայդ մեծ քաղաքէն վերացաւ. բայց եղեւ։ Բէկոյ ծերն ամենայն Լղրարբ զոգջոյն սիրոյ քեզ բնծայեն եւ առ Տէր վասն քո ազօթս առնեն. եւ Հաճի Յօհանն կարօտիւ զաջղ Համբուրէ. եւ ողջ լեր ի Տէր եւ ի պարձանս խեղճեցեալ Գրբիցորի որ ի նոյնմերի ծէ. զղինչ գրելս ոչ գիտացի։

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 30 (38Ա)

ՀԱՅՑԷ

Ի ձեռն Տեառն Յովաննու աստուածաբան
վարդապետին եւ մեծի Պատրիարքին. Հասցէ գիրս ի բարին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

է՛

Պետիդ իմոյ պատուականի սիրով յայտ լիցի.

Դեկտեմբեր Ը. [1735]

Զմեր Ալէքսան մահաւորն ի Դեկտեմբերի մուտն՝ գրեւովք ի Յոսպղ յղեցաք այդր՝ բայց էաք ի մէջ մեծի տարակուսութեան վասն մօլլայի նաւին որ դեռեւս ոչ էր եկեալ. եւ Տեառն փառք զի ի Դեկտեմբերի Ե. ել նաւն յեւա-Փայ Հանդերձ ի միջի եղեալ ուխտաւորօք եւ զի թէպէտ զմիշտս ինչ կրեալք էին՝ բայց վնաս եւ ոչ միոյ ումեք պատահեալ. եւ զղինչ զոր ի Հոկտեմբերի Ին. գրեալ էիր՝ ի մեզ եհաս՝ եւ վասն տեղւոյ ժխորմանց զարմանամք, զի

լի Մահամատ աղայն, եւ տեղտար Ֆաղլտին աղայն, եւ Ղալթոց մայրամ Սալեհ
 եաղիճին եւ Հաքիմ Աթլայն. բայց նպովեալքն միշտ ահ տրկանեն ի վերայ սո-
 ցա թէ այնպէս եւ այնպէս առնելոց եմք ի Ստամպոլ. եւ նոքա երկիրդիւ պատ-
 մեցին. վասնորոյ զգուշութիւն պարտի վասն նոցա, եւ զինդիրոն կատարել
 որպէս ասացեալ են որդոյ մերոյ, եւ պատմէ քեզ: Արդ՝ զքեզ աղաչեմ մի յու-
 սահատութեամբ եւ արամութեամբ թույլացիս. զի մի արարքն մեր ամենայն
 փճացին. զոր Տէր զիջեամիս Սրբոյ Տանն կուրացուցէ եւ տնհետ կորուս-
 ցէ: Ընդ որդոյ մերոյ զնացաք ի տեսն Լա[տինաց] բէկդին. նազիր իմն պատ-
 մեաց վասն Յննդեան առնլոյն զոր ոչ կարեմ զրել՝ վարդապետն բերանով թոյ
 պատմէ. ո՛հ այս ո՛րքան անաստուածք են. զոր ինչ յայս կողմիս էր, Աստու-
 ծով կատարեցաւ. մնաց ի տեղդ՝ զոր Աստուծոյ յաջողմամբն դուն զորեալ,
 լինի թէ Աստուած ողորմի տառապեալ ազդիս մերոյ եւ խղճեալս. ո՛հ, ո՛հ,
 ո՛հ, աւարտ բանիս:

(Լուսանցիին վրայ) Սիրեցելոյ որդոյ իմոյ Յարութիւն աստուածա-
 բան վարդապետին, եւ Սահակ վարդապետին, եւ ամենայն միարանից որդոց
 մերոց զոյջոյնն սիրոյ՝ ե զԱստուծոյ օրհնութիւնն բնծայեմ. ի Յունիարի ժե.
 զրեցաւ տխուր գիծօք ի մէջ գիշերի. բաւ է:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 32 (3Ա)

ՀԱՍՅԷ

Աստուծով Հասցէ գիրս ի Ստամպոլ՝ ի ձեռն
 Հայոց Պատրիարկ Յովաննէս աստուածաբան վարդա-
 պետին՝ ի բարին:

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Է՛

Տեսունդ Յովաննու աստուածաբան վարդապետիդ
 եւ Մեծի Պատրիարկիդ, եւ ամենայն բարեկամաց
 Սրբոյ Աթոռոյս ողջոյն ըղձիւ բնծայեմ.

Փետրվար Գ. [1736]

Եւ զայս ինչ յայտ առնեմ, զի ի Դեկտեմբերի ին. բօթատու գիրն ձեր
 ի մեզ եհաս. եւ մեք յետ կսկծամք սրտաբեկութեանց՝ այսր անդր անկեալ ի
 քաղաքացոց զինիք ժողովեցաք, եւ ի Յունիարի Գ. որդին մեր աստուածաբա-
 նըն եմուտ ի սուրբ քաղաքս՝ եւ այլ զինչ պիտոյ է զանցս աղէտիցն երկարել,
 եւ զանիծեալ ազդին զխիզախումն զրել. միայն յԱստուած յուսացեալ խղճու-
 թիւնս մեր՝ յայտմ կողմանց զբանն Աստուծով լաւ հոգացաք, ոչ խնայեալ յին-
 չսն. եւ բարեկամքն շին ֆէյդին, Ապտոլմահապն, եւ Հինտի որդին, եւ մու-
 սալամ Օմէր աղայն, եւ ասկէզլիսոց մեծն. եւ տեղտար Ֆաղլտին եւ զրեթէ
 բովանդակ այլազգիքն իբր յԱստուծոյ շարժեալք զոր ինչ խնդրեցաք կատա-
 րեցին վաղվաղակի. եւ Լատինք եւս բանիւք սակաւ ինչ եղեն նպատք: Եւ ի
 կատարումն իրին, յօր տօնի Սրբոյ Կարապետի Տեսուն մերոյ, բարեաւ ելին ի

Սրբոյ Քաղաքէս ք. որդիքն մեր. բայց երկիւղ իմն անկեալ յորդոյն մերոյ
 Յակոբ վարդապետի սիրան, ի Դամասկոս ոչ զնաց, թէպէտ բազմիցս աղաչե-
 ցաք զնալ. սակայն խոյս տուեալ ընդ Կիպրոս չուեաց. եւ Գաբրիէլ վարդա-
 պետն ի Շամ զնաց, եւ Աստուծով քաղաքապետն զմարդասիրութիւնս բազու-
 մբս արարեալ, յուսադրութեամբ զոր ինչ ինդրեալ էր որդին մեր՝ շնորհեալ
 էր, միջնորդութեամբ Մէքէի որդոյն, որպէս յայտ առնեն զբեալքն ի նոցա-
 նէ. սակայն սիրտ մեր միշտ կայ ի դողումն, թէ այդր որպէ՞ս լինելոց է. եւ
 կամ թէ որդին մեր ե՞րբ անսիրտ աշդր, զի զհնապոյն սէնէտս Սրբոյ Տանս՝
 զամենայն ընդ իւր առեալ երեք՝ եւ ոչ մի ինչ մնաց աստ. եւ յահ եւ յերկիւղ
 ահա զեղերիմք, եւ թէ զի՞նչ զնաց վասն այսմ իրի՞ զի՞նչ օգուտ է զբեւս՝ եւ
 զիւր եւս Գաբրիէլ պետն ի Շամայ ո՛չ է եկեալ. եւ լուաք թէ ուխտաւորք եւս
 զայոց են, զոր Տէր յաջողեցէ. եւ զբարեբոյ փութացաւ ի գալն, վասնորոյ
 համառօտ դայս զբեցաք, եւ ինդրեմ զդիրդ անպակաս առնել, զի եմք մեռեալ
 եւ ոչ կենդանի, թէպէտ յաչս մարդկան չարմիմք: Զամենայն զորպիսութիւնս
 յետ այդքան զբոց զայոյն մեղ ծանուցէք թէ վերջն ո՞ւր եղբեցաւ՝ եւ կամ թէ
 որդին մեր բարեաւ ե՞րբ աշդր, եւ կամ թէ օրհնեալ իշխանն մեր ազատեցա՞ւ
 ի բանալ. զամենայն մի ըստ միով մեղ փութով ծանո՞ ի սէրն Քրիստոսի. զի
 թէպէտ ի մանկութենէ մինչեւ ցայժմ միշտ զցաւս եւ զնեղութիւնս կրեալ եմ,
 սակայն սա՛ զերազանցեաց, որ եւ զի՞նչ զբեւս ոչ զիտեմ ի չփութմանէ մտացս,
 յաչացս արտասուեաց՝ եւ ի դողմանէ ձեռացս՝ զի յամենայն կողմանց ահ եւ
 զաղումն պատեալ է՝ ոչ միայն զմեզ՝ այլ զբոլորակ ազնս մեր որք աստ են.
 զի որդիքն անիծից՝ ոչ զազարին յամենայն օր՝ զնոր զրոյցս ահագնութեան
 հնչեցուցանել յունկնս մեր. եւ մեք յԱստուած յուսացեալք՝ բախեմք զդուռն
 ողորմածին Աստուծոյ, զի օղնական լիցի ձեզ՝ եւ յանակնածելի փորձութեան-
 ցրս՝ զձեզ եւ զմեզ ապաւեցէ, եւ ի Տէր եւ ի պարծանս խղճոյս Գրիգորի ողջ
 լերուք, ամէն:

(Լուսանցքիմ վրայ) Երկուց պետաց որդոյն իմոց՝ եւ ամենեցունց առ
 հասարակ զսիրոյ ողջոյն եւ զօրհնութիւն մատուցանեմ. որդեակ իմ ահա զե-
 բիս արկղս լրացուցաք զՀէլէից՝ զոր ընդ քեզ ունիս զթէմէսուկն. վասնորոյ
 հոգս արա՛ եւ զգրաւն ի նոցանէ այսինքն ի Հէլէիցն առ՝ զի զիտեմ որ պիտոյ
 է. ի Փետրվարի. Գ. զբեցաւ ի Սուրբն Սաղիմ, բաւ է:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 33 (4Ա)

ՀԱՍՅԷ

Աստուծով հասցէ զիրս ի Ստամպոլ, ի ձեռն
 Հայոց Պատրիարկի՝ տեառն Յովաննու Աստ-
 ուածարան Վարդապետին ի բարին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

է՛

Փետրվար Գ. [1736]

Յայտ լիցի քեզ ողջունիւ Պե՛տ իմ պատուական Պատրիարկդ մեծ, զի
 ի Դեկտեմբերի իէ. զբեալ զիրն քո եհաս աստ ի մեզ ի Փետրվարի. Գ. եւ կըր-

կին տապեցոյց զսիրտ եւ զերկամունս մեր, վասն զեռ եւս ի կալանս դորս մահտեսի Աղային, եւ վասն մահտեսի Յարութեան իրին, զոր Տէրն ամենայնի զքեզ եւ զնոսա եւ զամենայն բարեկամս Սրբոյ Տանս՝ փրկեալ ազատեցէ ի նենկաւոր սիղծ յազգէն Յունաց, եւ յամենայն փորձութեանց: Եւ զի զիրն որ նախ ընդ մէնդիլին ի Յոսպէ յղեալ էիք, ի Դեկտեմբերի. ին. ի մեզ եհաա եւ մինչ զպատրաստութիւն մահգարին կտեսնէաք, ի տօնի սրբոյ Ծննդեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ՝ եկն բարեաւ ցանկալի որդին մեր Յակոբ Աստուածաբան վարդապետն աստ. եւ ո՛րքան ընդ տեսութիւն խնդացաք, բիւր անգամ ընդ խղճութեամբ չարչարանօք զայն նորա, եւ ընդ պատմութիւն զոր զստոյցն պատմեաց՝ տխրեցաք տրտմեցաք եւ լացաք՝ եւ զեռ եւս ի նոյնն եմք միաբանիւք եւ ժողովրդովք. ահա եւ զողութեամբ՝ եւ միշտ բախեմք զստոմածին Աստուծոյ զգուռն, զի այց առնեցէ խղճութեան մեր ամենեկուն: Թ. օր աստ մնաց, եւ յօր տօնի Սրբոյ Կարապետի Տեառն մերոյ՝ ել աստ ի բարեաւ՝ ընդ ինքեան ունելով զամենայն սէնէտն զոր խնդրեալ էիր՝ զարգն՝ զմահգարն՝ եւ զամենայն զրեր՝ զոր Տէրն բոլորից ամբողջ աշխարհ ասուցէ, ընդ ինքն ունելով զմեր որդի Գաբրիէլ վարդապետն, զԳէորգն եւ ըզՍուքիասն. եւ մինչ ցյաւտին օր ելանելոյ զիշերն, ոչ ասաց ինձ թէ ծովով զընալոց եմ. յերեկոյեան ասաց այնպէս որ կամք ետու. բայց ընդ առաւօտն՝ ասացի թէ մի գնար ծովով եւ այնպէս մնաց թէ յԱբայ գնամք՝ զոր ինչ Աստուած յաջողէ՝ այնպէս առնեմք. եւ յԱբայու զիր եկն յինքենէ՝ թէ ահա Գաբրիէլ վարդապետն ի Շամ գնաց եւ մեք ի Կիպրոս եւ անտի ի Բելգանդ՝ զոր ահն անիմք ի Տէր զի օգնականութեամբ տեարցն մերոց եւ շնորհիւ Սուրբ Տեղեացըն՝ աշխարհ ասեալ է եւ զամենայն պատմելոց է: Եւ ի Շամ, Աստուծով որդին մեր զբանն հոգացեալ, զեռ եւս ինքն ոչ եկն, եւ լուաք թէ ուխտաւորօք Աստուծով զալոց է՝ զոր Տէր յաջողեցէ. եւ ի Շամ թէ ի՞նչ գնացեալ է չգիտեմ. այլ Տէր զկեանս յերկարս պարգեւեցէ մեծի Քաղաքապետին, եւ մեր բարեկամ Մէքէ զատէին, զի քան զմեր խնդրածն աւելի զբանն հոգացեալ են, եւ յԱստուծոյ խնդրեմ զի որպէս աստ եւ ի Դամասկոս յաջողեաց՝ նոյնպէս եւ աշխարհ յաջողեցէ՝ եւ ձեզ օգնեցէ, եւ զթշնամիս Սրբոյ Տանս՝ եւ ազդին մերոյ՝ կործանեցէ: Ո՛հ Պետ իմ թէ լսէիր. թէ ո՛րքան յահա եւ երկիւղի մէջ կպահեն զմեզ՝ նոր ի նորոյ զրոյցս հանելով ի մէջ Սրբոյ Քաղաքին՝ անիրաւ ընն այնոքիկ՝ տեսցէ Աստուածն աղքատացս եւ իրաւունս արացէ զրկելոցս՝ տալով զպատիժ զրկողացն զմեզ Յունաց չարասիրաց: Եւ առ ի ժուժել սրտիս՝ զմեր Ղօրիմազն յԱբայ յղեցաք, զի յորդոյն մերմէ յԱստուածաբանէ խապար մի բերցէ՝ զի Յոսպէու բէիզ ժպիրհն՝ ընդ նոյն ճանապարհն՝ աճապարեաց աշխարհ զոր Տէր մի՛ յաջողեցէ զգնացս նորա: Եւ արդ՝ Սէր իմ, երկու են ցաւք սրտի իմոյ սաստկագոյնք. մին իրն անանաճելի յորում եմք ի միջի թէ ո՛ւր պիտի եղբրի. եւ միւսն՝ թէ որդին մեր խաղաղութեամբ աշխարհ (Լուսանցքին վրայ) եհա՞ւ. նաեւ ի վերայ այսոցիկ ըմբռնումն օրհնեալ մահտեսի Աղային մերոյ երախտաւորի Սրբոյ Տանս՝ վասնորոյ վասն սիրոյ Սաշելոյն, չուտով մեզ խապար մեզ յղիցես բարի. զի օր ի վերայ աւուր քաղին կեանք իմ. եւ ի մէջ զրոյս Արապի զիր մի կայ՝ Արապ օղի Սատէին տաս՝ եւ ի մէջն օրհնութիւն եւ ողջոյն տուր նմա. եւ թող կարգա առաջի քո եւ թարգմանէ՝ թէ նոքա զի՛նչ արարին մեզ յայնմ զիշերի որ որդիքն մեր աստի ելին. խրատով կատարել արիւսին եւ խրայնոցն՝ որ ք. անգամ զՍուրբ Փրկչի մեր վանքն քարկոծեցին իւր զեղացիքն, եւ թէ զի՛նչ պատահեցաւ ինքեանց՝ ահա լիով զրեալ են. եւ այժմ ստրջացեալ զեղացիքն ապաշտեն, եւ եկեալ աստ՝ զզիրս կտուն զրեւ իւրն. եւ բարեկամացան ընդ մեզ. Աստուծոյ համար՝ սէնէտն ձեռաց

չհանէք՝ զի գրեթէ բան չմնաց աստ. ո՛հ թէ տայր մեզ Տէր Աստուած դձայն աւետեաց լսել զազատութեան ի չարաբաստիցն յայնցանեաց՝ զոր տկն ունիմ ի Տէր զի լուիցուք. եւ ողջ լեր ի պարծանս հոգոյս Գրիգորի՝ որ մեծաւ տրտմութեամբ ի Փետրվարի. զ. զգիրս ծրեցի ի զեշերի, ի Սուրբն Սաղիմ. բաւ է :

(Լուսանցքին ձախ անկիւնը) Երկուց Պետացն Աստուածաբանից՝ իմ աչացս լուսեաց, եւ այլոցն ամենեցուն, եւ քահանայից՝ եւ իշխանաց բարեպաշտից՝ զսիրոյ ողջոյն զԱստուծոյ եւ զսուրբ տեղեացս օրհնութիւն ընծայեմ ըղձիւ. եւ խղճուի միաբանքն արտասուօք զողջոյն մեծիդ՝ եւ այլոց ընծայեն տեղադար աղօթիւք. լուիցէ Տէր, ամէն :

Հրատ. ԱՐԱՅ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

(Շար. 6)

